

ÜNİVERSİTELERİN KURULDUKLARI KENT'E KATKILARI

ADVANTAGES OF UNIVERSITIES FOR THE CITIES

*Nihat GÜLTEKİN**, *Abdullah ÇELİK***, *Zekeriya NAS****

ÖZ

Günümüz bilgi toplumunun en önemli kurumlarından biri üniversitelerdir. Üniversitelerin temel amacı; kültürü geliştirmek ve yaymaktır. Fakat zamanla bunlara yeni amaçlar eklenmiştir. Üniversiteler, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda, kuruldukları kentin, ülkenin, hatta dünyanın gelişimine önemli katkılar sağlamaktadırlar. Bu çalışmanın konusu “Üniversitelerin Kuruldukları Kent’e Katkıları”dır. Bu çerçevede, öncelikle üniversite kavramına değinilmiş, daha sonra da üniversitelerin genel amaçları ve kuruldukları kente katkıları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Üniversitelerin amacı,

ABSTRACT

One of the most important institutions of today's information society is the university. The main purpose of universities is the development and distribution of culture. However new objectives have been added to this purpose. Universities make significant contributions to their home cities, and even the world, in the fields of economics and socio-culture. The subject of this paper is “The Contributions to Home Cities of Universities”. In this framework, the concept of university has been mentioned, followed by the explanation of their general purposes and contributions.

Keywords: University, The purpose of universities

I. GİRİŞ

Günümüzün zenginlik kaynağı ve rekabet silahı bilgidir. Bilgiyi kullanmayan tek bir kesim, hatta tek bir birey düşünmek mümkün değildir. Böyle bir ortamda ayakta kalmak ve başarılı olmak, dünyamızı yeniden biçimlendiren bu zenginlik kaynağının ve rekabet silahının iyi kavranmasına ve sınırlarını genişletecek şekilde kullanılmasına bağlıdır

Üniversitelerin amaçları arasında bilginin üretilmesi, korunması, aktarımı ve bölüşümü vardır. Üniversitelerde eğitim ve öğrenimin amacı; evrensel değerlere sahip, sorgulayan, akılcı ve bilimsel düşünen, üreten, sorumlu ve etik değerleri geliştiren ve koruyan bilgi çağı insanını yetiştirmektir. Ayrıca, üniversiteler istihdam ettikleri idari ve akademik personel, sahip oldukları öğrenci yoğunluğu ve de yörede farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerle yapmış oldukları ilişkiler nedeniyle yöre ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadırlar. Bu ekonomik katkıların yanında, yapılan çevre düzenlemesi, yeni ve farklı kültürel, sportif ve eğlence mekânlarının açılması, farklı şehirlerden ve farklı kültürlerden gelen personel ve öğrencilerin yöre halkıyla ilişkileri sonucunda, yörenin sosyo-kültürel olarak da gelişmesine büyük katkıları olmaktadır.

* Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Dr. acelik@harran.edu.tr

** Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Yrd. Doç. Dr.

*** Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Gevaş MYO, Öğretim Görevlisi

II. ÜNİVERSİTE KAVRAMI

Üniversite kavramı değişik anlamlar barındıran çok geniş boyutlu bir kavramdır. “Üniversiteler, bir ülkenin iktisadi, bilimsel, toplumsal, kültürel ve teknolojik kalkınmasında önemli görevleri bulunan kurumlardır” (TC Başkanlık, 1992: 9). Üniversiteler kültür ve eğitimin, özgür düşüncenin kaynaklandığı ve oluştuğu, gerektiğinde her düşüncenin serbest bir şekilde ifade edilebildiği merkezler ve nitelikli insan gücü yetiştiren kurumlardır (Versan, 1989: 18).

Toplumsal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin temelinde insan gücünün eğitime verilen önem en temel etken olarak görülmektedir. İşte üniversiteler, insan gücü eğitime hizmet veren kurumların başında gelmektedir. Çünkü üniversite, insanlığı, bilimi ve ülkeyi ilgilendirenler başta olmak üzere, bilimsel ve teknik sorunları çözmek suretiyle insanlığa hizmet ederler. Üniversiteler aynı zamanda ülkenin potansiyel insan gücünü ve maddi kaynaklarını çağdaş bilim ve teknoloji gerekleri ve kalkınma hedefleri doğrultusunda rasyonel biçimde kalkınmaya ve ilerlemeye ağırlık verirken, özelde ülkeye ve genelde insanlığa yön veren, yüksek düzeyde bilgi, teknoloji ve elit insan yetiştirmeyi amaç edinen kurumlardır (TC Başkanlık, 1992: 81). Gelişen teknoloji, şu üç özelliğe sahip insan gücü ile anlam taşıyacaktır (Akpınar, 1993: 16);

- O daha fazlasını bilmektedir, çünkü o öğrenmiştir, öğrenmektedir ve öğrenebilmesi için her türlü bilgi kaynağına ve bu kaynaklara erişim yeteneğine sahiptir.

- O daha fazlasını yapabilir, çünkü o üstün teknolojiyi kullanmakta ve ondan faydalanmasını bilmektedir.

- O daha fazlasını başaracaktır, çünkü ona güvenilmekte ve o her açıdan desteklenmektedir.

Bu düşüncelerin gerçekleşmesinde ise en önemli sorumluluk doğal olarak öğretime ve dolayısıyla eğitim kuruluşlarına düşmektedir.

Günümüzde kullanılan “küreselleşme” ve “bilgi teknolojileri” kavramları ve bu yöndeki oluşumlar, gelişmiş ülkelerde eğitim sektörünün biçimsel ve içeriksel olarak yeniden tanımlanması ve eğitim kurumlarının yeniden yapılanması gereğini de ortaya çıkartmıştır. Öte yandan eğitim sektörüne olağanüstü önem verilmesine yol açmıştır. “Sürekli Eğitim”, “Uzaktan Eğitim”, “İnternet Üzerinden Eğitim” gibi yeni ve yaygın eğitim kanalları açılmaktadır (Sayın, 1998: 5-22).

III. ÜNİVERSİTELERİN AMAÇLARI

Tarihi gelişim içinde üniversitenin temel amacı kültürü geliştirmek ve yaymaktır. Zamanla bu amaca farklı meslekler için gerekli olan teknik bilgileri sağlamakta eklenmiştir (Versan, 1990: 236). Bu fonksiyonları, eğitim filozofu Gasset, bilimsel araştırma, meslek eğitimi ve kültür aktarımı şeklinde de özetlemiştir (Gasset, 1998: 43). Üniversite nitelemesini hak etmenin yolu bu üç işlevin yerine getirilebilmesine bağlıdır. Bu anlamda üniversite bilim, kültür ve bilgi arasında iletişimi sağlayan kurumdur (Delanty, 2001: 149-153). Üniversitenin ele aldığı bilgi bilimsel bilginin yanı sıra kültürel bilgiyi de içermektedir. Üniversite sadece bilgi üreten bir kurum değil, aynı zamanda toplumun kültürel unsurlarının da korunduğu, geliştirildiği bir ortamdır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyo-kültürel durum, çok iyi yetişmiş insanlara ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır. Çünkü artık gelecek vadeden birçok işkolu için uzman eleman ihtiyacı doğmuştur. Ülkenin artık toplumun geleceğini ve üst düzey hizmetlerini yetiştirmemiş ya da vasat kişilere değil, alanında uzmanlaşmış, nitelikli, tecrübeli ve en kabiliyetlilere vermek zorundadır (TC Başkanlık, 1992: 9). Şurası da bir gerçektir ki, bir ülkenin gelişmesinde üniversitelerin öncelikli bir görevi vardır. Üniversiteler yeni bilgilerin elde edildiği, bilginin korunduğu ve genç nesillere aktarıldığı, bu bilgilerin diğer toplumlarla paylaşıldığı çağdaş bir kurum olarak, sıradan insanı iyi bir meslek elemanı yapması mümkündür (Gasset, 1998: 101).

IV. ÜNİVERSİTELERİN KURULDUKLARI KENTE KATKILARI

21. yüzyılda yatırım, makinelere değil, bilgi işçisinin sahip olduğu bilgiye yapılacaktır (Drucker, 1992). Phelps yaptığı bir çalışmada, üniversitelerin kuruldukları bölgenin kişisel geliri üstünde anlamlı bir pozitif etkisinin olduğunu, bölgenin istihdamını pozitif bir şekilde etkilediğini, bu sebeple gelişmekte olan ülkelerin geniş kırsal alanlarına üniversiteler kurarak daha fazla ekonomik fayda sağlayabileceğini iddia etmektedir (Phelps, 1998: 149-158). Phelps'in çalışmasında da değinildiği gibi, üniversiteler kuruldukları yörenin ekonomik gelişmişliğine önemli katkılar sağladıkları gibi, aynı zamanda yörenin sosyal yönden de gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Shils ise, üniversitelerin bulunduğu yöre insanına karşı görevlerini şu şekilde belirtmiştir (Shils, 1988: 210): Üniversiteler öncelikle yöredeki insanlara eğitim ve öğretim hizmeti verirler. İkincisi, kütüphane, spor tesisler ve sosyal hizmetler gibi hizmetleri üniversite öğrencilerinin yanı sıra, yöre insanlarına da götürmeleri gerekir. Üçüncüsü, üniversiteler yöre sanayisi için araştırma ve inceleme yapmanın yanı sıra, danışmanlık görevlerini de yerine getirmeleri gerekir. Dördüncüsü, bütün akademik personelin yöredeki sivil işlerde aktif olmaları, belli bir gayret içinde olmaları ve ilgi duymaları gerekir.

1960'lı yıllardan bu yana birçok Avrupa ülkesinde yüksek öğretim kurumları bölgesel kalkınma aracı olarak görülmüş ve gelişmemiş bölgelerde yaygınlaştırılmıştır (OECD, 1982). Çünkü bu kurumların buldukları bölgeleri çok yönlü etkileyecekleri beklenmiştir. Bu beklentiler şunlardır (Florax, 1987);

- Bölgesel gelir ve işgücü hareketliliğinde iyileşme sağlanması gibi ekonomik beklentiler,
- Konut, sağlık olanakları, iletişim ve taşımacılıkta iyileşme gibi sosyal ve fiziksel altyapı beklentileri,
- Kültürel etkinliklerin artması, yaşam kalitesinin iyileşmesi gibi sosyal ve kültürel beklentiler,
- Eğitime katılma oranında artış, doğum-ölüm oranında değişme, göçün azalması gibi eğitimsel ve demografik beklentiler olarak sıralanabilir.

Ülkemizde üniversiteleri görece olarak az gelişmiş bölgelerde yaşayanların ayağına götürme ve bölgeleri bu yoldan kalkındırma düşüncesi, VII. Milli Eğitim Şura'sında benimsenmiştir. Bu şurada, "DPT ile işbirliği yapılarak bölge planlama esaslarına göre başta üniversite olmak üzere, sağlık, sosyal, ekonomik ve kültürel tesis ve imkânlarıyla, dikkatle seçilecek yerlerde yeni cazibe merkezleri yoluna gidilirse, hem mevcut aydınlardan gereği kadar faydalanmak, hem de yeni aydın ve teknisyen toplulukları yaratmak mümkün olur" düşüncesi ağırlık kazanmıştır (Özyaba, erişim, 26.12.2007).

IV.1. Toplumsal Yapı

Üniversiteler, özellikle az gelişmiş yörelerdeki geleneksel yapılardan kalkınmaya engel olanların ortadan kaldırılmasını hızlandırıcı ve çağdaş yapıların etkinliğini artırıcı bir rol oynarlar. Üniversiteler aynı zamanda yerel alt kültürlerin ve ulusal kültürün olumlu bir sentezini sağlayacak kültür yapılarının etkinliklerinin yoğunlaştırılacağı bir altyapının oluşturulmasına da katkıda bulunurlar.

IV.2. İstihdam

Üniversiteler, hem yaptığı harcamalar hem de istihdam ettiği personel sayesinde yöre ekonomisine büyük katkılar sağlayabilmektedirler. Bu katkılar yapı itibarıyla aynı zamanda doğrudan yerel ekonomiyle ilgilidir. Üniversitelerde istihdam edilen personel genellikle o yörede ikamet eden insanlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla o yöredeki işsizlik sorununa da önemli katkılar sağlamaktadır.

IV.3. Sanayileşme

Üniversiteler kuruldukları kentin sanayi kuruluşlarıyla işbirliği yaparak, sahip oldukları bilgi birikimini sanayi kesimine aktararak, daha etkin ve verimli olmaları için önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Üniversite-sanayi işbirliği, “üniversitelerin mevcut kaynakları topluma fayda sağlamak üzere bir sistem dâhilinde birleştirilerek yapılan eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve diğer faaliyetlerin tümü” (Dura, 1994: 101) şeklinde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla üniversitelerin temel görevi, bilim çağının yaşandığı 21. yüzyıla girerken, ülkede ve sanayide ihtiyaç duyulan yetişmiş nitelikli insan gücünün ve genç beyinlerin yetiştirilmesi, sağlıktan endüstriye, eğitimden sanata kadar büyük bir alan içinde, her alanda bilgi ve teknolojinin üretilmesine, kullanılmasına, yönetilmesine ve tüketilmesine katkıda bulunmak ve nitelikli eleman yetiştirmektir. Çoğu batılı ülkelerin yaptıkları gibi, yeni teknolojilerden ekonomik olarak yararlanabilmek için, ileriye dönük devlet-sanayi-üniversite işbirliğine dayalı “Ulusal Eğitim, Bilim, Araştırma ve Geliştirme Programları” yürütülmesi ulusal kalkınmada tartışılmaz bir yere sahiptir(TC Başkanlık, 1992: 244-246).

IV.4. Nüfus

Üniversiteler kuruldukları kentin nüfusunu hem nicel hem de nitel olarak etkilemektedirler. Üniversite bünyesinde görev alacak akademik ve idari personelin yanında, üniversitede okumaya gelen binlerce öğrenci kentin nüfusunu sayısal olarak önemli oranda artırmaktadır. Bununla beraber, farklı yöre ve kültürlerden gelen personel ve öğrencilerin yöre halkıyla etkileşimi sonucunda, kent nüfusunun nitelik olarak da etkilenmesi söz konusudur.

Önemli bir nüfus barındıran ve kentsel ekonomiye dolaylı ve dolaysız etkilerde bulunan üniversitelerin kentsel gelişmedeki rolleri de önemlidir. Kentlerde fiziksel olarak bir çekim noktası durumunda olan bu tür kurumlar, gerek kentsel planlama açısından, gerekse yerel yönetimlerin hizmetleri açısından daima göz önünde bulundurulmalıdırlar

IV.5. Kentleşme

Modern çağın en önemli gelişmişlik göstergelerinden biri kuşkusuz kentleşmedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler kentleşme olgusunu bir toplumsal, ekonomik, kültürel kalkınma hareketi olarak ele almakta, bu süreci hızlandırmakta ve kentleşmenin doğurduğu sorunları çözmeye çalışmaktadırlar(Erkan, 1993: 122).

Kentleşme, teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişmelere paralel olarak kent sayısının sadece hızlı bir nüfus artışı değil, tam tersine disiplin altına alınmış bir demografik yapıdır (Erdi, 1995: 111).

Üniversitelerin kurulup gelişmeleriyle, kent merkezinde nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Faaliyetlerin yoğunluk sürecinde, şehirselleşme yerleşim yeri, şehir dokusu, şehir yapısının farklılaşması da çoğu kez olumlu yönde meydana gelmektedir. Nüfus ve ekonomideki faaliyetlerin artmasıyla birlikte, şehir devamlı büyüyüp gelişmekte, daha geniş bir alana yayılmasıyla da kent içi farklılaşma ve alt birimlerin oluşmasını beraberinde getirmektedir. Bunun doğal sonucu olarak “çok merkezli” bir kent yapısı meydana çıkmaktadır (Erkan, 1993: 27).

Kuşkusuz, üniversite bünyesinde yer alacak olan yüzlerce akademik ve idari personel ile binlerce üniversite öğrencisinin talep ettiği konut, hizmetler, altyapı, sosyal-kültürel alanlar, kentte farklı bir yerleşme sisteminin oluşmasına neden olmaktadır.

IV.6. Sosyal ve Kültürel Yapı

Üniversitelerin sosyal-kültürel yaşantıya olan etkilerini birkaç noktada toplamak mümkündür (Ergun, 1987: 35):

Kültürel mirasın birikimine ve gelecek kuşaklara aktarılmasına hizmet etmeleri: Kuşaklararası kültür birikimini sağlayan araçlar arasında kişilerin inancı, konuştuğu dili ve bunun tamamlayıcısı olan bilgiyi saymak mümkündür. İşte bu kültürel miras gerek örgün eğitim ve gerekse de yaygın eğitim aracıyla kişiye, kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa aktarılır.

Kişinin toplumsallaşmasına katkıda bulunması: Toplumsallaşma kişinin bir sosyal gruba katılması olgusudur. Birey bir gruba girerken o grupta geçerli olan sosyal normları, o grup içinde girişte ve ilerde alacağı rolleri, ulaşacağı sosyal mevkileri, bu rol ve mevkilerin kendisinden beklediği davranış, beceri ve yetenekleri, grubun kültürünü oluşturan değerleri, inançları öğrenip benimsemek durumundadır. Toplumsallaşmaya bağlı olarak üniversite; (a) *Yenilikçi ve değişimi sağlayıcı rol oynaması:* Burada üniversitenin yanında diğer eğitim kurumlarına yenilikçi, girişimci ve araştırmacı elemanlar yetiştirmesidir. Çağdaş üniversitenin temel hedefi, toplumun hem geçmişteki, hem şu andaki hem de gelecekte olabilecek olan sorunlarına eğilmek, toplum-üniversite diyalogunu sağlamak ve her şeyden önemlisi yenilikleri yapacak, geliştirecek olan uzmanların ortaya çıkmasına, yetişmesine yardım etmektir. (b) *Modern üniversitelerin siyasal yapılanmaya öncülük etmesi:* Çağdaş üniversitelerin siyasal yapılanmaya iki noktada öncülük ettiğini söylemek mümkündür (Tezcan, 1992: 52). (i) Mevcut siyasal sisteme devamlılık sağlaması. Siyasal sistemler kişiyi eğitirler. Örneğin; teokratik sistemin egemen olduğu toplumlarda, bireye dini değerler ve bundan kaynaklanan sadakat, itaat öğretilirken; demokratik rejimlerde ise bunun tam tersine, demokratik ilkelere sadakat ve bundan kaynaklanan eğitim ve öğretim değerleri esas alınır. (ii) İçinde buldukları toplumun ihtiyaç duydukları önderleri seçmenin yanında onları eğitmektir. (c) *Çağdaş üniversitelerin bireylere statü kazandırması.* Bireyin almış olduğu eğitim statüsünü belirler. Konuyla ilgili bir araştırma yapılmamasına rağmen, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan ailelerin çoğunun çocuklarının doktor ya da avukat olmak istemeleri statü ile açıklansa gerek. Çünkü bu bölge insanları doktorluk, avukatlık mesleğinin kazandırdığı parayı çok cazip görmekte ve bunu bir statü aracı olarak düşünmektedirler. (d) *Modern üniversiteler sayesinde bireyciliğin gelişmesi ve buna dayalı olarak siyasal bilincin uyanması.* Bireycilik sanayi toplumu olmanın bir sonucudur. Sanayi toplumlarında ailenin etkinliği azalmakta, anne-babalar çocuklar üzerinde etkili olamamaktadırlar. Bu da bireyciliği doğurmaktadır. Buna bağlı olarak bireycilik aynı zamanda siyasal bilinci de uyandırır. Çünkü birey, başkalarının kendi adına, kendi yerine karar vermesini istememektedir.

V. SONUÇ

Üniversiteler, artıları ve eksileriyle, inişleri ve çıkışlarıyla toplumun küçük bir aynasıdır. Bu olgu çağımızda totaliter toplumların gelişmiş eğitim ve öğrenim merkezlerine sahip olamamanın nedenlerinden biridir. Bununla birlikte üniversitelerin tek başına toplumu değiştirmeye ya da onu refaha ulaştırmaya gücü yetmez. Üniversiteler yeni bilgiler üretir, mesleki beceriler ve temel bilgiler verirler. Ancak tek başlarına sosyal sorunların üstesinden gelemezler (Rosovsky, ty: 316).

Üniversiteler, sadece bilimsel bilgi üreten kurumlar olma kimliğinden sıyrılmışlardır. Yapılan çalışmalar üniversitelerin, kuruldukları bölgelere özellikle sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan birçok katkı yaptığını desteklemektedir. Bu yapı itibarıyla üniversiteler, buldukları yöre için son derece önemli bir ekonomik ve sosyo-kültürel aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üniversitelerin katkılarını araştıran çalışmalar incelendiğinde hemen hemen benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Üniversiteler, özellikle ekonomik ve kültürel açıdan kuruldukları

bölgeleri büyük ölçüde kalkındırmakta ve bölgenin üretim ve istihdam yapısına göz ardı edilemeyecek bir katkı sağlamaktadır.

Günümüzde dünya, bilgiyi üreten ve bilgiyi satın alan ülkeler olarak yavaş yavaş saflara ayrılmaya başlamıştır. Ülkemizde de tarım ve sanayi devriminden sonra yaşanan bu üçüncü dönüşüm, geçen yüzyılın ikinci yarısında özellikle de son çeyreğinde filizlenmiştir. Fakat ne yazık ki, geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türkiye'nin sosyal ve ekonomik alanda göstermiş olduğu gelişmeyi, üniversiteler açısından sağlayamamıştır. Her şeye rağmen sahip olduğumuz genç nüfus ve istekli insan potansiyeli ile Türkiye en kısa zamanda gereken sıçramayı yapabilir.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, H. (1993), *Daha Hızlı, Daha Güçlü, Daha Yüksek*, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 172.
- DELANTY, G. (2001), "The University in the Knowledge Society", *Organization*, Cilt: 8 Sayı: 2.
- DRUCKER, P. F. (1992), *Managing for the Future: the 1990's and Beyond*, Truman Tallen Book, Dutton.
- DURA, C. (1994), "Üniversite-Sanayi İşbirliği Üzerine Bir Deneme, Ankara Üniversitesi", *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 49, Sayı: 3-4.
- ERDİ, A. (1995), *Kentleşme Politikalarımız*, Selçuk Üniversitesi Yayınları No: 132, Konya.
- ERGÜN, M. (1987), *Eğitim ve Toplum*, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya.
- ERKAN, H. (1993), *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- FLORAX, R.J.; *The Regional Economic Role of Universities: The Dark Side of Universities*, Twente Univ., Cheps, 1987.
- GASSET, J.O.Y. (1998), *Üniversitenin Misyonu*, Çev. N. Gül Işık, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- OECD (1982), *The University and the Community*, OECD Pub, Paris.
- ÖZYABA, M., *Kentsel Gelişimde Üniversitenin Rolü: Uludağ Üniversitesi ve Bursa*, <http://www.kentli.org/makale/bursa.htm> (Erişim: 26.12.2007).
- PHELPS, R. P. (1998), "The Effect of University Host Community Size on State Growth", *Economics of Education Review*, Cilt: 17, Sayı: 2.
- ROSOVSKY, H. (ty.), *Üniversite Bir Dekan Anlatıyor*, TÜBİTAK, 5.Baskı.
- SAYIN, E., "2000'li Yıllarda Küreselleşme ve Bilgi Çağının Türkiye'de ve Dünyada İşletmecilik Eğitimine Etkileri", *Ulusal İşletmecilik Kongresi*, Akdeniz Üniversitesi İİBF, Antalya, 12-14 Kasım 1998.
- SHILS, E. (1988), *The University and the City, From Medieval Origins to the Present*, New York, Oxford University Pres., Oxford.
- TC BAŞBAKANLIK (1992), *Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite*, T.C. Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- TEZCAN, M. (1992), *Eğitim Sosyolojisi*, Bilim Yayınları, Ankara.
- VERSAN, V. (1989), *Yüksek Öğretimde Değişmeler*, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.
- VERSAN, V. (1990), *Kamu Yönetimi*, Der Yayınları, 10. Basım, İstanbul.